

LLUÍS SOLÉ I SABARÍS
SEMBLANÇA BIOGRÀFICA

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

LLUÍS SOLÉ I SABARÍS

SEMBLANÇA BIOGRÀFICA

Conferència pronunciada davant el Ple per
DAVID SERRAT I CONGOST
el dia 19 de juny de 2000

BARCELONA
2000

Serrat, David

Lluís Solé i Sabarís, semblança biogràfica

A la coberta: Institut d'Estudis Catalans, Secció de Ciències i Tecnologia

ISBN 84-7283-523-5

I. Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències i Tecnologia II. Títol

1. Solé i Sabarís, Lluís 2. Geòlegs — Catalunya — Biografia

3. Geògrafs — Catalunya — Biografia

929Solé i Sabarís, Lluís

© David Serrat i Congost

© 2000, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: setembre de 2000

Tiratge: 500 exemplars

Compost per Víctor Igual, SL

Carrer de Còrsega, 237, baixos. 08036 Barcelona

Imprès a Altés, SL

Carrer de Cobalt, 160. 08907 L'Hospitalet de Llobregat

ISBN: 84-7283-523-5

Dipòsit Legal: B. 32431-2000

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

Les biografies del doctor Solé parlen, totes, del gran geòleg i geògraf que fou. Permeteu-me que, d'entrada, el redefineixi i complementi com el gran naturalista que va ser, i, amb això, no vull fer res més que reivindicar el prestigi científic que es mereix la feina del naturalista, coneixedor del medi natural i la seva relació amb els éssers humans. Més que un gran coneixedor enciclopèdic, que també ho era, el doctor Solé era un bon científic que sabia aplicar en cada cas la metodologia més adequada per sintetitzar els coneixements existents i els adquirits per ell mateix i els seus deixebles, per tal de donar uns resultats ben evidents i clars, com ho demostra la seva prolífica obra científica i de divulgació, que analitzaré més endavant.

Nascut a Gavà (Baix Llobregat), el 18 de maig de 1908, es traslladà amb els seus pares, en Felip i la Maria, a Lleida, on el seu pare fou professor a l'Escola Normal de Magisteri. Dels onze als disset anys va simultaniejar els estudis de batxillerat amb els de magisteri, com feren els seus quatre germans, de ben segur influenciats per l'ambient familiar. Va cursar a la Universitat de Barcelona la llicenciatura de ciències naturals, del 1925 al 1929, on establí ja contactes amb l'Acadèmia de Ciències i amb l'Institut Geològic Provincial de Barcelona, que el varen becar, i va esdevenir «naturalista agregat honorífic» del Museu de Geologia.

Com a bon llicenciat de l'època, va treure les oposicions a càtedra d'institut, i ocupà primer la càtedra d'Història Natural de l'Institut de Figueres i, al cap de pocs dies, es traslladà al de Tarragona (1932-1940). Però això només va ser el paraigua, ja que va estar en comissió de serveis tots aquests anys a Barcelona fent la tesi doctoral al Laboratori de Geologia que dirigia el professor Maximino San Miguel de la Cámara; col·laborà també com a professor ajudant i auxiliar de les càtedres de geologia de la Facultat de Ciències de la

Universitat de Barcelona i, al mateix temps, participà de l'experiència didàctica amb el doctor Estalella, de l'equip de professors de l'Institut Escola del Parc.

D'aquesta experiència didàctica, ens en vàrem beneficiar, penso, tots els alumnes universitaris que més endavant sortírem de pràctiques de camp amb ell.

M'he permès, aquí, fer una anàlisi que, pel fet d'haver estat alumne directe seu en una època ja madura del doctor Solé, pot estar clarament esbiaixada, però tampoc no he volgut transcriure la visió magistral que del doctor Solé van donar el doctor Oriol Riba, la doctora Carmina Virgili i el doctor Joan Vilà-Valentí, entre d'altres, en ocasió del seu llibre d'homenatge publicat al final dels anys setanta, que tenen una visió del doctor Solé molt més completa.

Especificava les pràctiques de camp perquè a les classes de teoria del doctor Solé, a les ràncies aules del final dels anys seixanta de la plaça de la Universitat, i de tres a quatre de la tarda, utilitzant unes antigues notes en paper esgrogueït i trencadís pel pas del temps, us asseguro que eren avorrides. Diríem que complia d'ofici. Ara bé, a les sortides de camp, i davant d'un paisatge o d'un aflorament de roques, era un altre. Permeteu-me emprar un símil del Nou Testament: es «transfigurava». Unes llibretes de camp ben fetes, moltes de les quals eren tan antigues com aquelles notes de teoria, eren un pou de ciència ben situada en l'espai que li permetien recordar, en el cas del Massís Central Ibèric, per exemple, totes aquelles interpretacions que, juntament amb el professor Birot, havien treballat i publicat junts molts anys enre; així com a la Serralada Cantàbrica, a les Bètiques o al Pirineu. D'ell vaig aprendre a observar, i en això sí que coincideixo amb tots els biògrafs abans esmentats: era un gran mestre de la observació i la descripció sintètica.

Permeteu-me que faci una referència personal que em va colpir. A propòsit de la celebració d'un acte acadèmic a Puigcerdà, pels cinquanta anys de la publicació de la monografia *La Cerdanya*, de Pau Vila, ens va fer, des de la carretera de la collada de Tosses, una brillant explicació de la formació de la fossa tectònica de la Cerdanya i el rebliment neogènic lacustre, on al cap d'unes poques hores visitàvem emocionats una altra fossa, la tomba del seu fill Oriol, llavors recentment abatut per la policia franquista quan buscava la llibertat més enllà del Pirineus.

De fet, la seva carrera docent després de la guerra va passar per l'adscripció a la Càtedra de l'Institut Milà i Fontanals, mentre veia, impotent, com era desmuntat l'Institut Escola i continuava col·laborant en el Laboratori de Geologia de la Universitat de Barcelona. Va guanyar unes oposicions a càtedra d'universitat a Granada l'any 1940, després de nombroses dificultats perquè li reconeguessin el títol de doctor, obtingut a la Universitat Autònoma republicana, amb un estudi sobre el corals fòssils de l'Eocè català. Anà a Granada després de casar-se amb Conxita Sugranyes, on romangué escassament tres

anys, ja que el doctor San Miguel de la Cámara es traslladà a Madrid i deixà la plaça vacant a Barcelona, la qual cosa va permetre que hi optés el doctor Solé, per trasllat, l'any 1943.

Fins a l'any 1978, en què es va jubilar, van ser trenta-cinc anys ininterromputs d'un professor de geologia, d'un científic, d'un treballador incansable, d'una persona lligada sempre a les institucions arrelades al país —en plena clandestinitat i, després, en la represa—, activitats que va continuar fins a la seva mort, esdevinguda a Capellades a l'estiu del 1985.

La seva capacitat de síntesi que esmentava abans li va permetre: ser l'autor de *Los Pirineos: el medio y el hombre*, obra amb què actualitzà, l'any 1951, totes les aportacions seves i les que havien fet autors diversos, especialment en les llengües germànica i francesa; compartir l'autoria de la *Geografía de España y Portugal* amb Manuel de Terán, en la qual s'ocupà de tota la part de geografia física i el relleu, i dirigir la seva obra paradigmàtica, la *Geografía de Catalunya*, publicada per l'Editorial Aedos. Ultra el seu valor científic i de divulgació, paga la pena destacar-ne que és escrita en català, editada a partir del 1954 —primer, en fascicles i, després, el primer volum complet l'any 1958— i el valor que ha tingut per al país publicar un llibre així en plena foscor imposada pel franquisme. Va ser —penso— una de les primeres demostracions que el fet cultural i científic podia esdevenir un del eixos vertebradors de la nostra llengua i la nostra identitat com a país, i que podia ser econòmicament rendible.

El doctor Solé va ser un mestre que va fer escola. Els seus deixebles directes varen estendre's per tota la geografia de l'Estat espanyol i van ocupar els llocs pioners a totes les universitats i facultats de geologia que s'anaven creant: N. Llopis Lladó a Oviedo, que havia aconseguit la càtedra de la Complutense quan un accident de cotxe li va segar la vida; J. M. Fontboté a Granada, on ja el doctor Solé havia sembrat durant tres anys de catedràtic al principi de la seva carrera docent universitària; O. Riba a Saragossa; C. Virgili també a Oviedo i després a la Complutense; J. de Porta a Salamanca; J. Rosell a l'Autònoma de Barcelona, entre d'altres. Ell va fer que es parlés d'una «escola catalana» de geologia.

Un estudi de la seva bibliografia, dels prop de dos-cents cinquanta treballs publicats i de les trenta tesis doctorals dirigides, demostra una gran amplitud de coneixements, si bé cal destacar-ne la dedicació a la geomorfologia i als estudis del Quaternari, on la geologia lliga amb la humanitat i on la història natural esdevé, insensiblement, geografia física i ecologia.

Malgrat que l'imperatiu legal l'obligà a signar coses ignominioses —com haguérem de fer molts de nosaltres—, aprofitant una esclatxa científicocultural un xic menys reprimida pel franquisme, el doctor Solé ens ha demostrat com es podia fer ciència de veritat en èpoques de foscor, fer-se conèixer i respectar pels científics de fora —que venien tot sovint a donar cursos i con-

ferències al seu Laboratori de Geologia i acceptaven als seus alumnes per fer estades—, fer escola formant gent bona que l'ajudaren a mantenir l'esperit de l'Institut Escola i difondre'l arreu del país, i, directament, fer país amb publicacions com la *Geografia de Catalunya*.

És per tot això que l'Institut d'Estudis Catalans s'ha de sentir molt honorat d'haver tingut entre els seus membres Lluís Solé i Sabarís —«el doctor Solé»—, que traspassà a Capellades (comarca de l'Anoia), el dia 14 de juliol de 1985.